PORADY ZWIĄZKOWE

O mianowaniu na stopnie wojskowe

Mianowanie na stopnie wojskowe żołnierzy zawodowych i rezerwy, a zwłaszcza kombatantów, zawsze budziło emocje.

Problematyka mianowania na stopnie wojskowe żołnierzy rezerwy, byłych żołnierzy zawodowych oraz osób niepodlegających obowiązkowi czynnej służby wojskowej, w tym uczestników walk o wolność i niepodległość Polski podczas II wojny światowej i w okresie powojennym, a także osób z tytułu uznania ich zasług za udział w walkach o niepodległość państwa i misjach pokojowych oraz w działalności na rzecz obronności państwa, zostały uregulowane w art. 76 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej i w ustawie z 24 lipca 1999 r. oraz rozporządzeniach ministra obrony narodowej - z 17 czerwca 2004 r. w sprawie mianowania na stopnie wojskowe i z 12 maja 2006 r. w sprawie mianowania na wyższy stopień wojskowy osób niepodlegających obowiązkowi czynnej służby wojskowej oraz byłych żołnierzy zawodowych.

O ścieraniu się różnych poglądów na problematykę mianowania na wyższe stopnie wojskowe świadczy fakt, że minister obrony narodowej wydał - na mocy dwóch delegacji ustawowych (art.76 ust 14 i 15) - dwa rozporządzenia ministra obrony narodowej: z 17 czerwca 2004 r. oraz 12 maja 2006 r., sam artykuł 76 ustawy zaś był w ciągu ostatnich kilku lat wielokrotnie modyfikowany.

Dotychczas obowiązujący w Siłach Zbrojnych RP system mianowania na stopnie wojskowe żołnierzy rezerwy nie spełnia wymogów rzeczywistości, głównie pod względem procedury przygotowywania i obiegu wniosków o mianowanie. Problem ten należy szybko rozwiązać, uwzględniając dążenie polskiej armii do profesjonalizacji. Zawodowa armia będzie wymagała bowiem wsparcia żołnierzami rezerwy. Zbyt liczne są organy opiniujące wnioski o mianowanie w ramach drogi służbowej - siedem ogniw oraz Rada Ministrów i prezydent RP w przypadku mianowania na pierwszy stopień oficerski. Wydłuża to czas ostatecznego przygotowania stosownego postanowienia i przesłania go do podpisu prezydentowi RP. Fakt wręczania aktu mianowania żołnierzom rezerwy nie miał wystarczająco podniosłego charakteru, godnego stopnia oficerskiego. W uroczystości mianowania często uczestniczyli jedynie komendant Wojskowej Komendy Uzupełnień (WKU) lub szef wojewódzkiego sztabu wojskowego (WSzW) oraz mianowany żołnierz. Uroczystość miała charakter niemal konspiracyjny - bez oprawy wynikającej z ceremoniału wojskowego, bez udziału mediów i przedstawicieli prasy, a także szerszego uczestnictwa władz cywilnych, rodzin mianowanych żołnierzy rezerwy oraz młodzieży. Nie wykorzystywano tej okazji do promowania idei obronności państwa i etosu oficera. Wpływało to niekorzystnie na pozyskiwanie sympatii rezerwistów dla sił zbrojnych. A przecież powinni oni być łącznikami między wojskiem a społeczeństwem.

Uwzględniając doniosłość podpisywanego przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej postanowienia o nadaniu żołnierzom rezerwy pierwszego stopnia oficerskiego (podporucznika lub podporucznika marynarki) po odbyciu ćwiczeń wojskowych oraz mając na celu zapewnienie uroczystego i podniosłego charakteru uroczystości wręczania aktów mianowania żołnierzom rezerwy, w Zarządzie Organizacji i Uzupełnień (P1) Sztabu Generalnego WP opracowano i uzgodniono z zainteresowanymi jednostkami oraz komórkami organizacyjnymi MON, a także z dowództwami rodzajów sił zbrojnych, nową procedurę mianowania w rezerwie na pierwszy stopień wojskowy w korpusie oficerów.
Jej przyjęcie i wdrożenie wymagało znowelizowania rozporządzenia ministra obrony narodowej z 17 czerwca 2004 r. w sprawie mianowania na stopnie wojskowe w zakresie trybu sporządzania i obiegu wniosków o mianowanie oraz zasad wręczania aktów mianowania.

Znowelizowane rozporządzenie MON zostało ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. nr 77, poz. 459 i weszło w życie w maju bieżącego roku.

Mianowanie na pierwszy stopień wojskowy w czasie pokoju:

W okresie pokoju na pierwszy stopień oficerski (podporucznika lub podporucznika marynarki) oraz na stopnie oficerskie generałów i admirałów mianuje, na wniosek ministra obrony narodowej prezydent RP w drodze postanowienia. Dotyczy to zarówno żołnierzy będących w czynnej służbie wojskowej, jak i żołnierzy rezerwy oraz osób niepodlegających obowiązkowi czynnej służby wojskowej (czyli tych, którzy ukończyli 60. rok życia).

Warunki mianowania żołnierza na pierwszy stopień wojskowy w czasie pokoju:

- w korpusie podoficerów - posiadanie wykształcenia co najmniej na poziomie szkoły ponad gimnazjalnej i zdanie egzaminu na podoficera;
- w korpusie oficerskim - posiadanie wykształcenia wyższego i zdanie egzaminu na oficera,

ponadto:

- uzyskanie pozytywnych wyników w szkoleniu wojskowym;
- uzyskanie pozytywnej opinii służbowej;
- osobiste zdyscyplinowanie;
- ukończenie kursu lub szkolenia wojskowego wymaganych dla stopnia wojskowego, na który ma być dokonane mianowanie.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi na pierwszy stopień oficerski (podporucznika lub podporucznika marynarki) może być mianowany żołnierz rezerwy, który ukończył przeszkolenie wojskowe przed 1 stycznia 2004 r. i spełnia warunki określone w art. 76 ust. 9 pkt. 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP, tzn. ma wykształcenie wyższe, zdał egzamin na oficera oraz, w myśl § 35 rozporządzenia MON w sprawie mianowania na stopnie wojskowe, uczestniczył przez co najmniej 10 dni w ćwiczeniach - wojskowych.

Natomiast żołnierz rezerwy, który ukończył przeszkolenie wojskowe po 1 stycznia 2004 r., może być mianowany, jeśli spełnia warunki określone w art. 76 ust. 9 pkt. 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP, czyli ma wykształcenie wyższe, zdał egzamin na oficera, ma tytuł magistra (równorzędny) i odbył kurs oficerski albo łącznie odbył zajęcia wojskowe i trwające co najmniej 10 dni ćwiczenia wojskowe. Jeśli żołnierz rezerwy spełnia wymienione warunki, to - zgodnie z § 26 rozporządzenia MON z 17 czerwca 2004 r. - z wnioskiem o mianowanie na pierwszy i kolejny wyższy stopień wojskowy w korpusie oficerów występują:

- dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz rezerwy pełnił okresową służbę wojskową lub ostatnio odbywał ćwiczenia wojskowe;
- dowódca jednostki wojskowej, do której żołnierz rezerwy ma przydział mobilizacyjny na stanowisko w strukturze wojennej;
- wojskowy komendant uzupełnień właściwy ze względu na miejsce stałego pobytu (zamieszkania lub czasowego pobytu żołnierza rezerwy, trwającego ponad 3 miesiące).

Ponieważ w wyższych szkołach oficerskich (WSO, akademie) podległych dowódcom rodzajów sił zbrojnych kursy oficerskie są przeprowadzane w cyklu trzymiesięcznym, natomiast ćwiczenia wojskowe dla żołnierzy rezerwy mających przydziały mobilizacyjne (lub mających otrzymać takie przydziały) są prowadzone według planów w cyklu rocznym i sześcioletnim, przyjęto do stosowania następujące drogi w ramach procedury mianowania na pierwszy stopień wojskowy w korpusie oficerów:

a) w odniesieniu do absolwentów kursów oficerskich w rezerwie:

- komendanci-rektorzy wyższych szkół oficerskich (akademii) po pierwszym etapie kursu oficerskiego przesyłają zaopiniowane wnioski o mianowanie uczestniczących w kursie żołnierzy rezerwy bezpośrednio do Sztabu Generalnego WP (ZOiU – P 1). ZOiU po analizie merytorycznej i zaopiniowaniu przesyła wnioski do Departamentu Kadr MON (DK MON);

- DK MON po sprawdzeniu wniosków przygotowuje projekt postanowienia prezydenta RP. Z upoważnienia ministra obrony narodowej projekt ten zostaje przedłożony prezesowi Rady Ministrów do kontrasygnaty, a następnie przesłany do Kancelarii Prezydenta RP;
- Kancelaria Prezydenta RP projekt postanowienia o mianowaniu na pierwszy stopień wojskowy w korpusie oficerów przedkłada do podpisu prezydentowi RP w takim terminie, aby wręczenie aktów mianowania mogło nastąpić w ostatnim dniu kursu oficerskiego zgodnie z ceremoniałem wojskowym;
- DK MON po otrzymaniu z Kancelarii Prezydenta RP podpisanego postanowienia sporządza na jego podstawie akty mianowania na stopień podporucznika i przekazuje je organowi właściwemu (upoważnionej osobie) do ich wręczenia. Za zorganizowanie uroczystego wręczenia aktu mianowania każdorazowo będzie odpowiedzialne dowództwo rodzajów sił zbrojnych, któremu podlega wyższa szkoła oficerska (akademia) przeprowadzająca szkolenie kursowe. Jeśli kurs oficerski będzie dotyczył przygotowania księży na stanowiska kapelanów wojskowych, akty mianowania zostaną wręczone w ordynariatach odpowiednio: polowym WP, prawosławnym WP lub w ewangelickim duszpasterstwie wojskowym.

b) w odniesieniu do podchorążych rezerwy, którzy odbyli 10 dni ćwiczeń wojskowych, a egzamin na oficera złożyli przed 1 stycznia 2004 r.:
- dowódca jednostki wojskowej, w której przydziale mobilizacyjnym pozostaje żołnierz rezerwy, we współdziałaniu z wojskowym komendantem uzupełnień analizuje, którzy kandydaci spełnią wymogi mianowania na pierwszy stopień oficerski po ich powołaniu na planowe ćwiczenia wojskowe i w trakcie ćwiczeń informuje kandydatów o procedurze oraz przybliżonym terminie wręczenia aktu mianowania;
- po spełnieniu przez żołnierza rezerwy niezbędnych wymagań formalnoprawnych, uzasadniających mianowanie (udział przez 10 dni w ćwiczeniach wojskowych w ramach przydziału mobilizacyjnego), dowódca jednostki wojskowej, do której żołnierz ma przydział mobilizacyjny, występuje z wnioskiem o mianowanie bezpośrednio do Sztabu Generalnego WP (ZOiU-P1). Jeśli żołnierz rezerwy ma przydział mobilizacyjny do TOAW (WSzW/WKU), z wnioskiem występuje wojskowy komendant uzupełnień;
- Sztab Generalny WP (ZOiU-P1) po analizie merytorycznej wniosków i ich zaopiniowaniu przesyła je do DK MON;
- DK MON sprawdza wnioski przygotowuje projekt postanowienia prezydenta RP, a następnie, z upoważnienia ministra obrony narodowej, przedkłada go prezesowi Rady Ministrów do kontrasygnaty, tak aby były one wydawane trzy razy w roku - z okazji Święta Narodowego Trzeciego Maja, Święta Wojska Polskiego (15 sierpnia) oraz Narodowego Święta Niepodległości (11 listopada);
- Kancelaria Prezydenta RP projekt postanowienia o mianowaniu na pierwszy stopień wojskowy w korpusie oficerów przedkłada do podpisu prezydentowi RP w takim terminie, aby akty mianowania można było uroczyście wręczyć w trakcie obchodów wymienionych świąt;
- DK MON na podstawie otrzymanego z Kancelarii Prezydenta RP podpisanego postanowienia sporządza akty mianowania na stopień podporucznika i przekazuje je organowi właściwemu do ich wręczenia (w tym przypadku Szefowi Inspektoratu Wsparcia SZ);
- szef Inspektoratu Wsparcia SZ (dowódca RSZ) w wytypowanej podległej jednostce wojskowej planuje i organizuje jednodniowe (weekendowe) ćwiczenia wojskowe, podczas których uroczyście zostają wręczone akty mianowania oficerom rezerwy. Powołanie na jednodniowe (weekendowe) ćwiczenia wojskowe przez właściwych wojskowych komendantów uzupełnień następuje po złożeniu wniosku do wojskowego komendanta uzupełnień o ochotnicze odbycie ćwiczeń wojskowych, które będą zaliczone żołnierzowi rezerwy w poczet liczby dni ćwiczeń wymaganych do mianowania na kolejny wyższy stopień wojskowy w korpusie oficerów w rezerwie. Akty mianowania będą wręczone zgodnie z ceremoniałem wojskowym podczas uroczystej zbiórki pododdziałów jednostki wojskowej i zwartego pododdziału złożonego z rezerwistów. Żołnierzom rezerwy akty mianowania, z jednoczesnym odsłonięciem gwiazdek na pagonach, wręczą odpowiednio:

- dowódcy (zastępcy) rodzajów sił zbrojnych, którym podlega wyższa szkoła oficerska (akademia) prowadząca kurs oficerski, a w przypadku wręczania aktów mianowania po odbytych ćwiczeniach w podległych jednostkach wojskowych - dowódcy tych jednostek;
- szef (zastępca szefa) Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych w przypadku wręczania aktów mianowania po odbytych ćwiczeniach wojskowych żołnierzom rezerwy pozostającym w przydziałach mobilizacyjnych podległych jednostek wojskowych.

W przypadku wręczania aktów mianowania żołnierzom rezerwy w trakcie specjalnie zorganizowanych ćwiczeń wojskowych w wytypowanej przez szefa Inspektoratu Wsparcia SZ jednostce wojskowej należy przewidzieć zabezpieczenie sortów mundurowych i wyposażenia niezbędnego do uczestnictwa żołnierza rezerwy w tym przedsięwzięciu. Na uroczystość wręczenia aktów mianowania żołnierzom rezerwy każdorazowo będą zapraszani przedstawiciele władz państwowych i samorządowych, przedstawiciele mediów (TV, radia, prasy) oraz członkowie najbliższej rodziny żołnierzy rezerwy, a także młodzież szkolna.

c) w odniesieniu do żołnierzy (chorążych, podoficerów i szeregowych) – uczestników walk o wolność i niepodległość Polski podczas II wojny światowej i w okresie powojennym. Zgodnie z ustawą z 24 lipca 1999 r. o szczególnych zasadach, warunkach i trybie mianowania na wyższe stopnie wojskowe żołnierzy uczestniczących w walkach o wolność i niepodległość Polski podczas II wojny światowej i w okresie powojennym organami występującymi z wnioskiem o mianowanie tej kategorii żołnierzy są:

- władze naczelne związków i stowarzyszeń kombatanckich;
- wojskowi komendanci uzupełnień, stosownie do pobytu stałego lub czasowego ponad 3 miesiące, jeśli żołnierz nie należy do żadnej organizacji kombatanckiej;
- attache obrony przedstawicielstw zagranicznych - w stosunku do żołnierzy zamieszkujących za granicą państwa (wniosek jest kierowany do WKU Warszawa-Śródmieście).

Wnioski są przesyłane do Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, który sprawdza je merytorycznie i przesyła do ministra obrony narodowej.

Przepisy tej ustawy dopuszczają możliwość mianowania chorążych, podoficerów i szeregowych na pierwszy stopień w korpusie oficerskim (podporucznika) oraz oficerów o jeden stopień wyżej, natomiast oficerów pomijanych w mianowaniu w okresie powojennym - o dwa stopnie wyżej.

Przygotowanie na podstawie postanowienia prezydenta RP lub decyzji ministra obrony narodowej aktów mianowania wynika z postanowień § 4 ust. 3 rozporządzenia ministra obrony narodowej z 17 czerwca 2004 r. w sprawie mianowania na stopnie wojskowe. W przypadku mianowania żołnierza rezerwy na pierwszy stopień oficerski (podporucznika lub podporucznika marynarki), oraz na stopnie oficerskie generałów (admirałów), akt mianowania sporządza dyrektor departamentu Ministerstwa Obrony Narodowej właściwego do spraw kadr. W przypadku mianowania żołnierzy rezerwy na wyższy stopień wojskowy akt mianowania sporządza szef WSzW. Akty te, zgodnie z postanowieniami § 4 ust. 4 wspomnianego rozporządzenia ministra obrony narodowej, wręcza żołnierzowi rezerwy wojskowy komendant uzupełnień, szef WSzW albo żołnierz zawodowy upoważniony przez organ uprawniony do mianowania.

Po ostatniej nowelizacji ustawy w art. 76 pojawił się nowy ustęp - 13a, dający delegację do wydania rozporządzenia prezydenta RP określającego tryb nadawania stopni wojskowych podporucznika oraz generałów i admirałów.

Z informacji uzyskanych w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego wynika, że przedmiotowy projekt rozporządzenia prezydenta RP znajduje się w Kancelarii Prezydenta RP i zostanie uzgodniony również z ministrem obrony narodowej.

Płk Wojciech WNUK
Sztab Generalny WP